

دوراهی فضا مجازی و خانواده

www.ketab.ir

مجید احمدی

دوراهی فضای مجازی و خانواده

مجید احمدی

ناشر: انتشارات امتداد حکمت

شابک: ۰-۷۸-۷۹۸۱-۶۲۲-۹۷۸

قطع: رقعی

بها: ۵۰ هزار تومان

سال چاپ: زمستان ۱۴۰۰

نوبت چاپ: اول

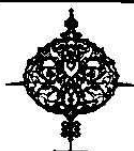
شمارگان: ۱۰۰ نسخه

— کلیه حقوق این اثر برای ناشر محفوظ است. —

تماس با ناشر:

۶۳۷۳ ۲۹۵ ۰۹۳۶ (آقای محمد قمی اویلی)

۱۱۰۵ ۸۲۷ ۰۹۹۲

فهرست مطالب

پیشگفتار.....	۱۷
---------------	----

فصل اول: کلیات و مفهوم‌شناسی ۲/۱

کلیات.....	۲۳
مفاهیم.....	۲۵
۱. خانواده.....	۲۵
مفهوم خانواده در اسلام.....	۲۵
مفهوم خانواده در جامعه غرب.....	۲۷
مفهوم روابط در خانواده.....	۳۰
۲. تربیت.....	۳۲
تعریف تربیت از دیدگاه علمای اخلاق:.....	۳۳
۳. شبکه‌های اجتماعی.....	۳۳

فصل دوم: شبکه‌های اجتماعی و جایگاه آن ۳۷/۲

۱. پیشینه شبکه‌های اجتماعی ۳۹
۲. ویژگی‌های شبکه‌های اجتماعی ۴۲
۳. نقش شبکه‌های اجتماعی در ایران ۴۴
۴. نقش شبکه‌های اجتماعی در ساختار نهاد خانواده ۴۸
۵. کارکرد فرهنگی شبکه‌های اجتماعی در نهاد خانواده ۴۹
۶. انواع شبکه‌های اجتماعی مجازی ۵۰
- شبکه اجتماعی فیس بوک ۵۱
- شبکه اجتماعی توئیتر ۵۳
- شبکه اجتماعی اینستاگرام ۵۴
- پیام رسان واتس آپ ۵۵
- پیام رسان تلگرام ۵۶
- پیام رسان سروش ۵۹
- پیام رسان ایتا ۶۰
۷. چگونگی تأثیرگذاری شبکه‌های اجتماعی بر روابط خانواده ۶۱
۸. علل و انگیزه‌های گرایش خانواده‌های ایرانی به شبکه‌های اجتماعی ۶۲
- الف) شخصیتی ۶۳
۱. میل به محبوبیت و خودشیفتگی ۶۳
۲. بخاطر تنوع و حس نوجویی ۶۴
۳. حسن ظن به خویش ۶۴
۴. کم حوصلگی و بیکاری ۶۵

ب) خانوادگی.....	۶۶
۱. فرزند سالاری.....	۶۶
۲. دلسرد بودن از زندگی مشترک.....	۶۷
ج) اجتماعی.....	۶۷
۱. تأثیرپذیری از جو جامعه.....	۶۷
۲. دلیل اقتصادی.....	۶۸
۳. امنیت نسبی فضای پیام رسان ها.....	۶۹
۴. وجود محدودیت های مطبوعاتی و رسانه ای.....	۶۹
۵. غفلت از آثار مخرب.....	۷۰
د) سبک زندگی فناوری جدید.....	۷۰
۱. ایجاد تفریح و سرگرمی.....	۷۰
۲. متنوع بودن برنامه های شبکه های اجتماعی.....	۷۱

فصل سوم: تأثیرات شبکه های اجتماعی بر روابط خانواده/۷۳

الف) تأثیرات مثبت.....	۷۶
۱. جهانی و فرامرزی بودن.....	۷۷
۲. آسان شدن کارها.....	۷۷
۳. برقرار عدالت رسانه ای.....	۷۸
۴. گسترش تعامل و تبادل نظر.....	۷۸
۵. توسعه افکار و اندیشه ها.....	۷۸

۶. ارتباط مجازی با دوستان و بستگان ۷۹
۷. اشتراک گذاری تجارب خانوادگی ۸۰
۸. ظهور خلاقیت و افزایش آگاهی اعضای خانواده ۸۱
۹. سرگرمی اعضای خانواده ۸۳
۱۰. دنبال کردن موضوعات مورد علاقه ۸۴
۱۱. نوع دوستی و هدف یابی مشترک ۸۴
- ب) تأثیرات منفی ۸۵
۱. زوجین ۸۶
- الف) اخلاقی - تربیتی ۸۶
- * کاهش حیا و عفت ۸۶
- * کاهش غیرت ۸۸
- * ایجاد روحیه تنوع طلبی جنسی ۹۰
- * عادی شدن خیانت زن و شوهر بر یکدیگر ۹۱
- ب) شناختی - رفتاری ۹۲
- * عدم پایبندی به مسئولیت‌های خانوادگی ۹۲
- * دگرگونی نقش زوجین در خانواده ۹۴
- * فرو ریختن پایه‌های اعتماد و برانگیختن سوءظن همسران ۹۶
- * زمینه اختلاف و درگیری بین همسران ۹۷
- ج) شناختی - اعتقادی ۹۸
- * هویت‌زدایی از مفهوم و قداست خانواده ۹۸

فهرست مطالب || ۱۱

- * اخلال در عقاید و دور شدن از معنویات ۱۰۱
- د) عاطفی - روانی ۱۰۳
- * ایجاد روحیه تنوع طلبی عاطفی ۱۰۴
- * فقدان روابط صمیمی، عشق و محبت ۱۰۵
- * عدم آرامش سلامت و روان ۱۰۶
- * طلاق و جدایی بین زن و شوهر ۱۰۸
۲. والدین و فرزندان ۱۱۱
- الف) اخلاقی - تربیتی ۱۱۱
- * رواج بی بند و باری ۱۱۱
- * کاهش حریم والدین ۱۱۲
- * غفلت در فرایند تربیت فرزندان ۱۱۳
- * بی‌اعتنایی به حریم‌های شخصی و خانوادگی ۱۱۴
- ب) شناختی - رفتاری ۱۱۵
- * بی‌توجهی به خانواده و ایجاد نارضایتی ۱۱۵
- * شیوع پنهان کاری در خانواده ۱۱۷
- * کاهش تولید مثل ۱۱۸
- * اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی ۱۱۹
- ج) شناختی - اعتقادی ۱۲۱
- * تغییر سبک زندگی و باورهای پیشین ۱۲۲
- * از بین رفتن سنت‌های نیکو ۱۲۳

- ۱۲۴..... (د) عاطفی - روانی
- * کاهش عشق و محبت بین اعضای خانواده ۱۲۵
- * فردگرایی و روحیه اجتماعی نداشتن ۱۲۶
- * کاهش ارتباطات چهره به چهره ۱۲۹
- * آرامش کاذب ۱۳۰
۳. فرزندان ۱۳۲
- الف) اخلاقی - تربیتی ۱۳۲
- * هرزگی و فساد اخلاقی ۱۳۳
- * دسترسی آسان به محتوای غیر اخلاقی ۱۳۴
- * از بین رفتن قبح محرم و نامحرم ۱۳۴
- * ارتباط آسان با جنس مخالف ۱۳۵
- ب) شناختی - رفتاری ۱۳۸
- * افت تحصیلی ۱۳۸
- * اتلاف وقت ۱۳۹
- * افزایش دختران فراری ۱۴۰
- * دوستان ناباب و رفتارهای پرخطر ۱۴۲
- ج) شناختی - اعتقادی ۱۴۲
- * بحران هویت ۱۴۳
- * تضعیف اعتقادات دینی جوانان ۱۴۴
- (د) عاطفی - روانی ۱۴۶

۱۴۶.....	* دور ماندن از محیط‌های واقعی اجتماع
۱۴۷.....	* آسیب‌های شخصیتی فرزندان
۱۴۷.....	* افسردگی و انزوای اجتماعی
۱۴۹.....	* خشونت و پرخاشگری

فصل چهارم: راهکارهای مقابله با تأثیرات منفی/ ۱۵۱

۱۵۱.....	شبکه‌های اجتماعی
۱۵۴.....	الف) راهکارهای فردی
۱۵۴.....	۱. خودشناسی
۱۵۶.....	۲. اندیشه و تفکر
۱۵۷.....	۳. تعمیق باورهای دینی
۱۵۸.....	۴. تلاش در جهت کسب فضائل اخلاقی و معنوی
۱۵۹.....	۵. تقویت حیا و عفت
۱۶۱.....	۶. اشتغال و پرکردن اوقات فراغت
۱۶۲.....	۷. باور به خدا و روز معاد
۱۶۳.....	۸. رعایت تقوا و پرهیزگاری
۱۶۴.....	۹. انس با قرآن
۱۶۵.....	۱۰. پیوند عاطفی با نماز
۱۶۶.....	۱۱. برقراری پیوند عاطفی با مراکز دینی
۱۶۸.....	ب) راهکارهای خانوادگی

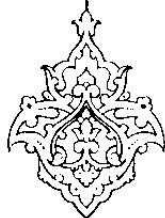
۱. آگاهی والدین ۱۶۸
۲. دینداری زوجین ۱۷۰
۳. استواری عشق و محبت بین زوجین ۱۷۱
۴. توجه بیش از حد به همدیگر ۱۷۲
۵. مسئولیت پذیری والدین ۱۷۲
۶. گفتگو و تعاملات خانوادگی ۱۷۳
۷. تقویت بصیرت و بینش فرزندان ۱۷۵
۸. تأمین نیازهای روحی و عاطفی ۱۷۷
۹. اصلاح روش تربیتی والدین ۱۷۹
۱۰. ادا کردن حقوق فرزندان ۱۸۱
۱۱. همراهی والدین با فرزندان ۱۸۳
۱۲. کرامت بخشی و شخصیت دهی ۱۸۴
- ج) راهکارهای اجتماعی ۱۸۶
۱. صله ارحام و دید و بازدید از خویشاوندان ۱۸۶
۲. حریم ورزی در روابط با نامحرمان ۱۸۷
۳. برتر دانستن فرهنگ (آداب و رسوم) خودی و احیای آن ۱۹۰
۴. ارائه سبک زندگی اسلامی به عنوان الگوی برتر ۱۹۱
- د) راهکارهای حکومتی ۱۹۴
۱. نقش و وظائف دولت ۱۹۴
۲. نقش حوزه‌های علمیه و مبلغین دین ۱۹۷

۳. نقش آموزش پرورش و مدارس..... ۱۹۹

۴. نقش صدا و سیما و رسانه ملی..... ۲۰۰

جمع‌بندی و نتیجه‌گیری / ۲۰۳

منابع و مآخذ..... ۲۰۹

پیشگفتار

خانواده تنها نظام اجتماعی است که در همه جوامع مذهبی و غیر مذهبی پذیرفته شده است و دارای نقش و منزلت‌های گوناگون است. این واحد کوچک از اجتماع، در حیات اجتماعی مردم، تأثیری فوق‌العاده دارد. خانواده هسته اول همه نهادهای اجتماعی است. همه سنت‌ها، آداب، رسوم، عقاید، فرهنگ‌ها و ویژگی‌های فردی و اجتماعی از طریق خانواده به نسل‌های جدید منتقل می‌گردد.

تشکیل خانواده خدمتی است به زن و مرد که برای زندگی مشترک، پیوندی عاطفی برقرار کرده‌اند، خدمتی است به اجتماع از نظر دور داشتن از عوامل فساد، لغزش و ایجاد احساس مسئولیت، خدمتی است به فرزندان که در سایه تربیت مربی چون پدر و مادر بزرگ می‌شوند و خدمتی است به مکتب و مذهب که تعالیم آن از این طریق، حیات و تداوم پیدا می‌کند.

چنین نهاد مهمی بدون رعایت روابط صحیح خانواده، از سوی اعضای آن و با تأثیرپذیری از هرآنچه سلامت خانواده را تهدید می‌کند، تداوم نخواهد داشت و پایه و اساس آن سست خواهد شد. بنابراین عدم تأثیرپذیری از برخی آسیب‌ها و تهدیدات، در شکل‌گیری استمرار

این نهاد مقدس نقش محوری خواهد داشت. یکی از خطراتی که خانواده‌های مسلمان را تهدید می‌کند و با آسیب جدی روبرو می‌سازد، شبکه‌های اجتماعی مجازی است.

این اثر در صدد آن است که برخی از معایب، تهدیدها و تأثیرات منفی این شبکه‌های مجازی را معرفی و تبیین کند و به تأثیر آنها بر روابط بین اعضای خانواده از چهارحوزه اخلاقی، رفتاری، اعتقادی و عاطفی، بپردازد.

بنابراین در این تحقیق چهار فصل مهم تدوین شده است. در فصل اول و دوم پس از طرح جایگاه خانواده به عنوان مهمترین نهاد اجتماعی، به تاریخچه، ویژگی‌ها و انواع شبکه‌های اجتماعی پرداخته شده است و در ضمن آشنایی مختصر با این شبکه‌ها به فرصت‌ها و تهدیدهای شبکه‌های اجتماعی اشاره شده است. و علل گرایش خانواده‌های ایرانی به اینگونه شبکه‌ها نیز بررسی شده است. در فصل سوم تأثیرات شبکه‌های اجتماعی (اعم از تأثیرات مثبت و منفی) بر روابط خانواده از حوزه‌های مختلف بیان گردیده است. در فصل پایانی نیز به راهکارهای مراقبت از خانواده در برابر آسیب‌های شبکه‌های اجتماعی از چهار حوزه فردی، خانوادگی، اجتماعی و حکومتی پرداخته شده است.

مجید احمدی

قم مقدسه

بهمن‌ماه ۱۴۰۰